کۆماری عێراق
هەرێمی کوردستان
سەرۆک

بڕیار ژمـارە (١٥)ی سـاڵی ٢٠٢١

بەپێـی ئەو دەسـەڵاتەی پێماندراوە لە بـڕگەی (یەکەم)ی مـاددەی (دەیەم) لە یاسـای سـەرۆکایەتیی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەموارکراو و دوای گەڕانەوەی یاسـاکە بـۆ پەرلەمـان بە بڕیـاری ژمـارە (١٠)ی سـاڵی ٢٠٢١ی سـەرۆکایەتیی هەرێـم، بـۆ چاوپێخشـاندنەوە بە مـاددەی (٤)ی هەمواری یاساکە، و پاڵپشت بەو یاساکارییەی پەرلەمانی کوردستان کە لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (٦)ی ڕۆژی ٢٠٢١/١١/٩ کردوویەتی، بڕیارماندا بە دەرکردنی:

یاسای ژمارە (٨)ی ساڵی ٢٠٢١
یاسای هەمواری یەکەمی یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق ژمارە (٢٢)ی ساڵی ٢٠١١

ماددەی (١):

ناونیشـانی (یاسـای ژمـارە (٢٢)ی سـاڵی (٢٠١١) یاسـای مـاف و ئیمتیـازاتی کەمئەنـدام و خـاوەن پێداویسـتی تـایبەت لە هەرێمـی کوردسـتان - عێـراق) هەمـوار دەکرێـت و بەم شـێوەیەی خـوارەوە دەخوێنـدرێتەوە:**((یاسـای مـاف و ئیمتیـازاتی کەمئەنـدامان و خـاوەن پێداویسـتی تـایبەت و کورتەباڵایان لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق)).**

ماددەی (٢):

یەکەم: بـڕگەی (**چـوارەم**)ی مـاددەی (**یەکەم**)ی یاسـاکە هەمـوار دەکرێـت و بەم شـێوەیەی خـوارەوە دەخوێندرێتەوە:

(**چـوارەم: ئەنجـومەن**: ئەنجـومەنی چـاودێری کەمئەنـدامان و خـاوەن پێداویسـتی تـایبەت و کورتەباڵایان).

دووەم: بڕگەی (**شەشـەم**)ی مـاددەی (**یەکەم**)ی یاسـاکە هەمـواردەکرێتەوە و بەم شـێوەیەی خـوارەوە دەخوێندرێتەوە:

(**شەشەم: کەمئەندام**: هەر کەسێک دووچاری پەککەوتەییەکی ماوە درێژ بوو بێت، جا چ جەستەیی بێت یان ئەقڵی یان هزری یان هەستی، بەشێوەیەکی تەواو بێت یان بەشـەکی، بەجۆرێـك ببێـتە بەربەستێک یان زیاتر لەبەردەم بەشداریکردنی لە کۆمەڵگەدا، بەشێوەیەکی سروشتی هاوشێوەی کەسانی دیکە).

سێیەم: بـڕگەیەک بە زنجیـرەی (**حەوتەم**) بـۆ مـاددەی (**یەکەم**)ی یاسـاکە زیـاد دەکرێـت و بەو پێـیە بڕگەکانی دواتر ڕێزبەند دەکرێتەوە، و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

(**حەوتەم: کورتەباڵا**: ئەوکەسەیە کە بە هـۆی نـاڕێکی لە سیسـتەمی گەشـەیدا، ئاسـتی بەرزیـی بـاڵای بەشێوەیەکی نائاسایی کورت بێت، ئەمەش بە بڕیاری لیژنەیەکی پزیشکی پسپۆڕ دەستنیشان دەکرێت).

چوارەم: بڕگەی (**حەوتەم**)ی ماددەی (**یەکەم**)ی یاساکە هەموار دەکرێت و بەپێی ڕیزبەندی نوێ دەبێتە بڕگەی (**هەشتەم**) و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

(**هەشتەم**: **ناسنامە**: ئەو بەڵگەنامە تایبەتەییە کە وەزارەت بۆ پێناسی کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵا دەریدەکات، و هەڵگرەکەی لەو ماف و ئمتیازاتانە سودمەند دەبێت کە ئەم یاسایە دەیبەخشێت).

پێنجەم: بڕگەی (**دەیەم**)ی ماددەی (**یەکەم**)ی یاساکە هەموار دەکرێت و بەپێی ڕیزبەندی نوێ دەبێتە بڕگەی (**یازدەیەم**) و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

(**یازدەیەم**: **بنکەکانی حەواندنەوە**: ئەو بنکانەن کە کەمئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵایان لە خۆ دەگرن، ئەوانەی شوێنی حەوانەوەیان نییە و پێویستیان بە کەسانێک هەیە چاودێرییان بکەن).

شەشەم: بڕگەیەک بە زنجیرەی (**دوازدەیەم**) بۆ ماددەی (**یەکەم**)ی یاساکە زیاد دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

(**دوازدەیەم**: **سندوق**: سندوقی کۆمەک بۆ چاودێریی کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵایان).

ماددەی (٣):

هەردوو بڕگەی (**دووەم**) و (**سێیەم**)ی ماددەی (**سێیەم**)ی یاساکە هەمواردەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

دووەم: نوێنەری ئەم وەزارەتانەی خوارەوە بەو مەرجەی پلەی هەر کامیان لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت:

١- خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.
٢- پەروەردە.
٣- تەندروستی.
٤- ڕۆشنبیری و لاوان.
٥- دارایی و ئابووری.
٦- شارەوانی و گەشتوگوزار.

سێیەم: نوێنەری یەکێک لە کۆمەڵەکانی کەمئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵایان، کە ئەم کۆمەڵانە لە نێوان خۆیاندا دەستنیشانی دەکەن.

ماددەی (٤):

هەردوو بڕگەی (**دووەم**) و (**سێیەم**)ی ماددەی (**شەشەم**)ی یاساکە هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

دووەم:

١- ئەوانەی حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەیانگرێتەوە و فەرمانبەری کەمئەندامن، شایستەی دەرماڵەی لەبڕی کەمئەندامی دەبن بەو ڕێژەیەی ئەنجومەنی وەزیران بڕیاری لەسەر دەدات کە یەکسانە بە (٣/٢) دوو لەسەر سێی کۆمەکی پاراستنی کۆمەڵایەتی.

٢- ئەوانەی حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەیانگرێتەوە و فەرمانبەری خانەنشینن، بە چاوپۆشین لە سەرچاوەی داهاتیان، مافی وەرگرتنی هاوکاری لەبڕی کەمئەندامییان هەیە و، لە هاوکاری لەبڕی کەمئەندامیەییان پێدەدرێت کە یەکسانە بە (٣/٢)ی دوو لەسەر سێی کۆمەکی پاراستنی کۆمەڵایەتی و لە تۆڕی پاراستنی کۆمەڵایەتی وەریدەگرن.

سێیەم: ئەوانەی حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەیانگرێتەوە لە کەسانی بێ دەرامەت شایستەی بەرامبەری کەمئەندامی دەبن کە یەکسانە بە (٣/٢) دوو لەسەر سێی کۆمەکی پاراستنی کۆمەڵایەتی سەرباری کۆمەکێک کە بەم شێوەیە دیاری دەکرێت:-

(کۆمەکی پاراستنی کۆمەڵایەتی × ڕێژەی پەککەوتەیی)

ماددەی (٥):

بڕگەیەک بە زنجیرەی (**چوارەم**) بۆ ماددەی (**نۆیەم**)ی یاساکە زیاد دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

چوارەم: دانانی پرۆگرامی تایبەت دەربارەی کەمئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵایان لە پرۆگرامەکانی پەروەردەیی.

ماددەی (٦):

بڕگەی (**چوارەم**)ی ماددەی (**دەیەم**)ی یاساکە هەموار دەکرێت و دوو بڕگە بە زنجیرەکانی (**پێنجەم**) و (**شەشەم**) بۆ ماددەکە زیاد دەکرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:-

چوارەم: خاوەن پرۆژە تایبەتەکان پابەند دەبن بە بەکارخستنی ڕێژەیەک لە کەمئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵایان لە پرۆژەکانیان، بەو شێوەیەی گونجاو بێت لەگەڵ توانا و لێزانینەکانیان، و شیاندن و ڕاهێنانی گونجاویان بۆ دەکرێت تا لەگەڵ پێداویستیەکانی کار گونجاو بێت، حکومەتیش تا ماوەی (٣) سێ ساڵ نیوەی مانگانەکانیان لە ئەستۆ دەگرێت بەرەچاوکردنی حوکمەکانی ماددەی (شەشەم)ی ئەم یاسایە.

پێنجەم: نابێت کەسی کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت وکورتەباڵا لە دەرفەتی وەزیفەپێدان یان کار، بەهۆی بارودۆخیانەوە بێبەش بکرێن، لەکاتێکدا خاوەن توانا و لێهاتوویی بن بۆ بەجێگەیاندنی وەزیفە یان کارەکە.

شەشەم: کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵا مافی دەستکەوتنی مۆڵەتی شوفێریان هەیە بەپێی ڕێنماییە بەرکارەکان.

ماددەی (٧):

بڕگەیەک بۆ ماددەی (**یازدەیەم**)ی یاساکە بە زنجیرەی (**پێنجەم**) زیاد دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

پێنجەم: ئەو لایەنانەی پرۆژەکانی نیشتەجێبوون جێبەجێ دەکەن، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت، پابەند دەبن بە تەرخانکردنی ڕێژەیەکی دیاریکراو لە یەکەکانی نیشتەجێبوون بۆ کەمئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵایان، بەبێ بەرامبەر، بەمەرجێك بۆ بارودۆخی گوزەران و جەستەییان گونجاو بێت.

ماددەی (٨):

خاڵێک بۆ بڕگەی (**دووەم**)ی ماددەی (**دوازدەیەم**)ی یاساکە بە زنجیرەی (٣) زیاد دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

٣- دامەزراندنی ناوەندێکی پێشکەوتوو بۆ دەستنیشانکردنی کەمئەندامی، پێکهاتە و ئەرك و شێوازی کارکردنی بە ڕێنماییەك ڕێکدەخرێت کە وەزیر بەهەماهەنگی لەگەڵ ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم و وەزیری تەندروستی دەریدەکات.

ماددەی (٩):

بڕگەی (**یەکەم**)ی ماددەی (**سێزدەیەم**)ی یاساکە هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

یەکەم: لایەنە پەیوەندیدارەکان لە حکومەت پابەندن بە ڕەخساندنی هەلی چالاکیە وەرزشی و کۆمەڵایەتییەکان بۆ کەمئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵایان، و یارمەتیدانیان بۆ ئەنجامدانی ئەو وەرزشانەی کە لەگەڵ بارودۆخیان دەگونجێت، و ئەمەش لە ڕێگەی:-

١- گونجاندنی یاریگا و هۆڵی وەرزشی و خێوەتگە و یانەی تایبەت.

٢- پابەندکردنی لایەنەکانی تری خاوەن یاریگا و هۆڵ و یانەی وەرزشی بە دابین کردنی بەش و شوێنی تایبەت کە تیایدا بتوانن وەرزش و چالاکیە کۆمەڵایەتییەکان ئەنجام بدەن و بەشداریان پێ بکرێت لە چالاکیە وەرزشیە نێودەوڵەتییەکان.

ماددەی (١٠):

(دوو) بڕگە بە زنجیرەکانی (**سێیەم**) و (**چوارەم**) بۆ ماددەی (**چواردەیەم**)ی یاساکە زیاد دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

سێیەم:

١- هەر کەسێک کەمئەندامێک یان خاوەن پێداویستیەکی تایبەت یان کورتەباڵایەک بێبەش بکات یان کارێک بکات ببێتە مایەی بێبەشکردنی لە پیادەکردنی ئەو مافانەی لەم یاسایەدا هاتوون، ئەوا بە پێبژاردنێک کە لە (١،٠٠٠،٠٠٠) یەک ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١،٥٠٠،٠٠٠) یەک ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت، سزادەدرێت.

٢- کەسی هاوبەش لەو سەرپێچیەی لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیەدا هاتووە، هەمان مامەڵەی کەسی بکەری لەگەڵدا دەکرێت.

٣- لە حاڵەتی گەڕانەوە بۆ سەرپێچییەکە بەهای ئەو پێبژاردنەی لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیەدا دەقنووسکراوە دەبێتە دوو هێندە.

چوارەم: هەر کەسێک بە مەبەستی بەهرەمەندبوون بە ناشایستەیی لە هەر مافێکی دەقنووسکراو لەم یاسایەدا، بە ساختە خۆی بکاتە کەسی کەمئەندام یان خاوەن پێداویستی تایبەت یان کورتەباڵا یان سیفەتی هەڵبگرێت یان لەگەڵیدا بەشدار بێت یان هاوکاری بکات، سەرەرای هەر سزایەک کە لە یاسا بەرکارەکاندا هاتووە، ئەوا بە پێبژاردنێک کە لە (٢،٥٠٠،٠٠٠) دوو ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥،٠٠٠،٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سزادەدرێت.

ماددەی (١١):

مادده (**حەقدەم**)ی یاساکە هەڵدەوەشێتەوە و ئەم دەقەی خوارەوە جێگای دەگرێتەوە:

جێبەجێکردنی بڕگە و ماددەکانی تایبەت بە ماف و ئیمتیازاتی کەمئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵایان لەم یاسایە و هەر یاسایەکی پەیوەندیداری دیکەی بەرکار لە هەرێم، بەرەچاوکردنی بنەماکانی یەکسانی جۆری کۆمەڵایەتی دەبێت.

ماددەی (١٢):

پێویستە وەزیری کارو کاروباری کۆمەڵایەتی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری تەندروستی، ڕێنمایی بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکەن.

ماددەی (١٣):

کار بە دەقی هیچ یاسا یان بڕیارێک ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆک بێت.

ماددەی (١٤):

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی (١٥):

ئەم یاسایە لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

هۆیەکانی دەرچواندن

بەمەبەستی گونجاندنی ماف و ئیمتیازاتی کەمئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت و کورتەباڵایان لەگەڵ ستاندارده نێودەوڵەتیەکان، و ڕەخساندنی هەلی کار و پێشکەشکردنی خزمەتگوزاریی گونجاو لەگەڵ بارودۆخی گوزەران و ژیانی تایبەتیان، و مسۆگەرکردنی مافەکانییان لە بواری تەندروستی، کۆمەڵایەتی، پەروەردەیی، و نەهێشتنی جیاکاری لە بەرامبەریان، و چارەسەرکردنی ئەو کەموکورتیانەی لە جێبەجێکردنی یاسای ژمارە (٢٢)ی ساڵی (٢٠١١)دا هەبوون، ئەم یاسایە دەرچووێنرا.

نێچیرڤان بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان